

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ CAPITAL.GR

Τετάρτη, 13-Δεκ-2017 12:23

Γκ. Χαρδούβελης: Τα υπέρ - πλεονάσματα "κανιβαλίζουν" το μέλλον της Οικονομίας

*Τα πολύ μεγάλα πλεονάσματα του 2016, υψηλότερα των στόχων που επέβαλαν οι δανειστές, δείχνουν ένα αχρειαστο ξεζούμισμα των πολιτών και της οικονομίας, λέει σε αποκλειστική του συνέντευξη στο **Capital.gr**, ο κ. Γκίκας Χαρδούβελης, Καθηγητής στο Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής στο Πανεπιστήμιο Πειραιά και πρώην Υπουργός Οικονομικών, την περίοδο Ιουνίου 2014 – Ιανουαρίου 2015. Όπως επισημαίνει, η σκληρή δημοσιονομική πολιτική και η παραγωγή υπέρ – πλεονασμάτων υποθηκεύουν το μέλλον της Οικονομίας και καθιστούν αναιμική την ελπίδα για μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη. "Η επαναφορά της οικονομίας σε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης απαιτεί πολλά, που δεν γίνονται. Χωρίς επενδύσεις, ας ξεχάσουμε τα περί βιώσιμης ανάπτυξης. Και για να γίνουν επενδύσεις, πρέπει να εφαρμόσουμε αυτά που αρνούμαστε να κάνουμε ή και να αντιστρέψουμε τη σημερινή λανθασμένη πολιτική. Η χώρα χρειάζεται την Αναγέννηση, αλλά βρίσκεται στον Μεσαίωνα", τονίζει ο πρώην Υπ. Οικονομικών.*

Συνέντευξη στη Νένα Μαλλιάρη

- Τα νούμερα δείχνουν ότι η Οικονομία εξέρχεται από την ύφεση. Μπορούμε πράγματι να μιλήσουμε για έξοδο σε βιώσιμη ανάπτυξη;

Το 2017 θα έχουμε για πρώτη φορά μετά το 2014 θετικό ρυθμό ανάπτυξης, που όμως θα είναι ο μικρότερος στην Ευρωζώνη, γύρω στο 1,3%, χαμηλότερος της τελευταίας επίσημης πρόβλεψης του 1,6% και σημαντικά χαμηλότερος από τις επίσημες περσινές προβλέψεις του Προϋπολογισμού για το 2017 (2,7%).

Αναιμική λοιπόν η ανάκαμψη του 2017, αναιμικές και οι προσδοκίες για σημαντική επιτάχυνση της οικονομίας το 2018 και 2019, χωρίς να είναι ικανή να αντιστρέψει το τέλμα και την επικρατούσα απαισιοδοξία. Και φυσικά, ακόμα πιο αναιμική η ελπίδα για μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη.

- Δεν είναι βέβαιο να προσδοκούμε ότι ύστερα από 8 χρόνια κρίσης, θα λειτουργήσει το "ελατήριο" της ανάκαμψης;

Το ελατήριο αποτελεί μια προσφιλή έκφραση των κυβερνώντων, που δυστυχώς δεν λειτουργεί αυτόματα ούτε ευδοκίμησε έως τώρα. Αν ήταν σωστή η παλαιά εκτίμηση του ελατηρίου, τότε θα έπρεπε το 2017 η Ελλάδα να είχε τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, αφού έχει υποστεί και τη μεγαλύτερη καθίζηση στην οικονομική δραστηριότητα. Δυστυχώς, στο σημερινό περιβάλλον, το ελατήριο σκούριασε και έσπασε, η ανάπτυξη απομακρύνθηκε. Η επαναφορά της οικονομίας σε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης απαιτεί πολλά, που δεν γίνονται. Απαιτεί αξιοπιστία και επιμονή στην πολιτική των μεταρρυθμίσεων και στη μείωση της γραφειοκρατίας, αξιολόγηση στον δημόσιο τομέα, μειωμένους φορολογικούς συντελεστές, μειωμένες ασφαλιστικές εισφορές, κίνητρα για εργασία, αντιστροφή στο κλίμα απο-επένδυσης, σταθερό τραπεζικό σύστημα, ελευθερία στην κίνηση κεφαλαίων και πολλά άλλα.

- Παρά την αναιμική ανάπτυξη, η Κυβέρνηση κατάφερε σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα. Αυτό θα μπορούσε να εκληφθεί ως απόδειξη επιτυχημένης οικονομικής πολιτικής;

Κάθε άλλο, το αντίθετο συμβαίνει. Τα πολύ μεγάλα πλεονάσματα του 2016, υψηλότερα των στόχων που επέβαλαν οι δανειστές, δείχνουν ένα αχρείαστο ξεζούμισμα των πολιτών και της οικονομίας. Η κυβέρνηση επέβαλε μια δρακόντεια φορολογική πολιτική, η οποία έφερε προσωρινά, μη επαναλαμβανόμενα, έσοδα. Όσο, όμως, πιο σκληρή η δημοσιονομική πολιτική, όσο πιο υψηλοί οι φορολογικοί συντελεστές, τόσο πιο δύσκολη η μετέπειτα ανάκαμψη. Διότι καταστρέφονται τα κίνητρα για εργασία και επιχειρηματικότητα, ανθίζει η φοροδιαφυγή, οι επιχειρήσεις μεταναστεύουν στο εξωτερικό, οι νέοι μεταναστεύουν, τα καθαρά εισοδήματα μειώνονται, οι χρεοκοπίες ακόμα και προς το κράτος αυξάνονται και, τελικά, η φορολογική βάση του μέλλοντος μειώνεται. Είναι μια πολιτική προσωρινής επιβίωσης της οικονομίας μέσω κανιβαλισμού του μέλλοντός της. Επιταχύνει τον μαρασμό της μεσαίας τάξης και παρέχει μόνο τη δυνατότητα παροχής χριστουγεννιάτικων φιλοδωρημάτων. Με φιλοδωρήματα όπως το κοινωνικό μέρισμα του Δεκεμβρίου, όμως, δεν μπορεί να λειτουργήσει η οικονομία.

- Θα μπορούσε να είχε κάνει κάτι διαφορετικό η Κυβέρνηση τα τελευταία τρία χρόνια με δεδομένες τις ανισορροπίες του παρελθόντος;

Δεν μπορεί κανείς να επικαλεστεί το παρελθόν ως δικαιολογία για τη σημερινή ανεπάρκεια. Η κρίση ήταν μεγάλη αλλά είχε τελειώσει το 2013-14. Η κυβέρνηση παρέλαβε το 2015 μια οικονομία που ήταν ισορροπημένη και αναπτυσσόταν, χωρίς δημοσιονομικά ελλείμματα, με το οικονομικό κλίμα σε σταθερή ανοδική πορεία, τους πολίτες αισιόδοξους, τις ξένες επενδύσεις σε άνοδο, και τις ιδιωτικοποιήσεις να δίνουν τον παλμό, τις τράπεζες πλήρως κεφαλαιοποιημένες, τις τραπεζικές καταθέσεις να αυξάνονται και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια να μειώνονται. Αυτό που χρειαζόταν μόνο ήταν η συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην πραγματική οικονομία.

- Γιατί οι άλλες χώρες που μπήκαν σε μνημόνια τα ξεπέρασαν και εμείς όχι, ύστερα από τόσα χρόνια;

Διαφέρουμε από τις άλλες χώρες που μπήκαν σε Μνημόνιο διότι στο πρώτο εξάμηνο του 2015, η νέα κυβέρνηση κατέστρεψε την προηγούμενη δυναμική, αποφάσισε να επαναφέρει τη διαπραγμάτευση με τους δανειστές πίσω στο 2010 και να εξάγει "επανάσταση" στην υπόλοιπη Ευρώπη, και έτσι στέρεψε την οικονομία από ρευστότητα, έχασε αξιοπιστία και έφερε την κρίση νούμερο δύο. Αντιστράφηκαν το οικονομικό κλίμα, οι επενδύσεις, οι ιδιωτικοποιήσεις, οι καταθέσεις και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Η εξάρτηση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εκτινάχθηκε στα ύψη, ενώ μπήκε φραγμός στην κίνηση κεφαλαίων. Η ειρωνεία είναι ότι όλα αυτά ήταν αχρείαστα αφού η οικονομία είχε ήδη ισορροπήσει το 2014 και αναπτυσσόταν.

Η κρίση λοιπόν που ζούμε σήμερα δεν συνεχίζεται αδιαλείπτως για οκτώ χρόνια. Η κρίση δεν είναι ενιαία. Η αναγκαστική πρώτη φάση της, στη διάρκεια της οποίας η οικονομία ισορρόπησε, τελείωσε στο τέλος του 2013. Και η πρόκληση τότε ήταν πράγματι μεγάλη διότι οι ανισορροπίες ήταν επίσης μεγάλες. Τα είχαμε όμως καταφέρει. Στη συνέχεια ξεκίνησε μια δεύτερη αχρείαστη κρίση το 2015, μια κρίση που φαίνεται να την έφερε μια πολιτική "αυταπάτη". Είναι αυτή η δεύτερη φάση που μας διαφοροποιεί ως χώρα ανάμεσα στις χώρες με Μνημόνια, αλλά και στην παγκόσμια οικονομική ιστορία.

Και μετά το αρχικό σοκ του 2015, μετά το τέλος της "αυταπάτης", πάλι δεν καταφέραμε να ορθοποδήσουμε γρήγορα και χωρίς κόστος. Παραμείναμε υπό την επίβλεψη των δανειστών μας με τρίτο Μνημόνιο, με νέα αύξηση του χρέους και περαιτέρω σημαντικά περιοριστικά δημοσιονομικά μέτρα, παρά το γεγονός ότι νωρίτερα, το 2014, είχε ξεκαθαριστεί ότι δεν χρειάζονταν νέα σκληρά μέτρα. Στο "e-mail Χαρδούβελη" τα σκληρά μέτρα ήταν λιγιστά, αλλά το 2015 δεκαπενταπλασιάστηκαν.

- Τώρα όμως, έστω και με καθυστέρηση τριών ετών, δεν έχουμε ελπίδες βιώσιμης ανάπτυξης; Γιατί υπονοήσατε "όχι" νωρίτερα;

Όταν αναφερόμαστε σε βιώσιμη ανάπτυξη, μιλάμε για μακροχρόνια ανάπτυξη πέρα από τον βραχυχρόνιο οικονομικό κύκλο και τα του ελατηρίου που συζητήσαμε. Στη βιώσιμη μακροχρόνια ανάπτυξη παίζει ρόλο όχι μόνο η συνολική ζήτηση στην οικονομία αλλά και η προσφορά, δηλαδή η δυνατότητα παραγωγής. Η παραγωγική μηχανή της χώρας όμως υστερεί. Σαφής ένδειξη είναι η δραματική πτώση των επενδύσεων, που βρίσκονται περίπου στο 10% του ΑΕΠ από το 25% που ήταν πριν 15 χρόνια. Χωρίς επενδύσεις, ας ξεχάσουμε τα περί βιώσιμης ανάπτυξης. Θα είμαστε καταδικασμένοι σε υποτονικούς ρυθμούς, όπως άλλωστε ισχυρίζεται ότι θα συμβεί στη χώρα μας τόσο το ΔΝΤ (1%) όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1,25%). Οι επενδύσεις είναι αυτές που δίνουν τη δυνατότητα η οικονομία να συνεχίζει να παράγει όχι μόνο στο παρόν αλλά και στο μέλλον.

Για να γίνουν όμως επενδύσεις, πρέπει να εφαρμόσουμε αυτά που αρνούμαστε να κάνουμε ή και να αντιστρέψουμε τη σημερινή λανθασμένη πολιτική μας: Να δώσουμε κίνητρα στην επιχειρηματικότητα και την εργασία, να μειώσουμε τη γραφειοκρατία, να επιβραβεύσουμε την

αριστεία, να έχουμε ένα ανταγωνιστικό εκπαιδευτικό σύστημα, κ.λπ. Στα παραπάνω ζητήματα η χώρα χρειάζεται την Αναγέννηση αλλά βρίσκεται στον Μεσαίωνα. Πάρτε παράδειγμα το Ασφαλιστικό.

- Θεωρείτε ότι δεν είναι αρκετά αυτά που έγιναν στο Ασφαλιστικό;

Είναι πραγματικά λυπηρό ότι μετά τόσο πόνο και στέρηση, μετά από τεράστιες μειώσεις στις συντάξεις που ήδη επιτελέστηκαν και που έρχονται το 2019, δεν καταφέραμε να φτιάξουμε ένα βιώσιμο ασφαλιστικό σύστημα με σωστά κίνητρα. Του λείπει ακόμα ο τρίτος πυλώνας, αυτός που ενθαρρύνει τους νέους να επιθυμούν να συνεισφέρουν στο ασφαλιστικό σύστημα επειδή τους συμφέρει να το κάνουν. Σήμερα οι εισφορές είναι φόρος διότι δεν έχουν ανταποδοτικότητα. Αν όμως μέρος των εισφορών μεταφέρεται σε έναν κουμπαρά που ανήκει στον ίδιο τον εργαζόμενο, τότε και ο εργαζόμενος έχει κίνητρο να αποταμιεύει για τα γηρατειά του και να επιζητά την ασφάλισή του, αντί να την αποφεύγει.

- Δεν φταίνε και οι δανειστές για όλα τα παραπάνω που περιγράφετε;

Σίγουρα ένα μέρος της ευθύνης ανήκει και στους δανειστές. Την υπερφορολόγηση του 2015-2017 την επέτρεψαν οι δανειστές. Αντίθετα, στη δύσκολη εποχή του 2010-2013, όταν έπρεπε να μειωθούν τα πρωτογενή δημοσιονομικά ελλείμματα από 10% του ΑΕΠ στο μηδέν, επέμειναν τουλάχιστον η μισή προσαρμογή να έρθει από την πλευρά των δαπανών. Δεύτερο παράδειγμα είναι το ημιτελές ασφαλιστικό σύστημα που επέτρεψαν να δημιουργηθεί. Είχαν το know-how και φαίνεται να αδιαφόρησαν.

- Ποια είναι η πρόβλεψή σας για την αποταμίευση και τις επενδύσεις;

Έχω την ελπίδα ότι η πολιτική μας τάξη θα λειτουργήσει με όρους Αναγέννησης και όχι Μεσαίωνα. Άλλωστε στην εποχή μας της άμεσης πρόσβασης στην πληροφορία, εύκολα μπορεί ο πολίτης να δει τι συμβαίνει σε δυναμικές και καινοτόμες χώρες και να απαιτήσει παρόμοιες πολιτικές από τους δικούς του πολιτικούς. Θεωρώ λοιπόν ότι θα συνεχίσουμε τις μεταρρυθμίσεις, τουλάχιστον υπό την επίβλεψη των δανειστών για ένα χρονικό διάστημα. Κάποια στιγμή θα φτιάξουμε και τον τρίτο πυλώνα στο ασφαλιστικό και θα μειώσουμε την υπέρογκη φορολόγηση. Όλα αυτά θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη αποταμίευση και περισσότερες επενδύσεις.

- Ο τραπεζικός κλάδος παλεύει ακόμη να ανακάμψει από τις επιπτώσεις της δημοσιονομικής κρίσης που εξελίχθηκε σε τραπεζική, έχοντας να αντιμετωπίσει ένα γιγαντιαίο απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων. Πώς βλέπετε να εξελίσσεται το θέμα αυτό;

Ο τραπεζικός κλάδος, μετά το χτύπημα του PSI του 2012, κατάφερε και αυτός σταθεροποιηθεί στη διάρκεια του 2014. Θυμίζω ότι μετά τα πανευρωπαϊκά stress tests του καλοκαιριού του 2014, οι ελληνικές τράπεζες δεν χρειάστηκαν νέα ανακεφαλαιοποίηση, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες.

Χρειάστηκαν όμως ανακεφαλαιοποίηση το Νοέμβριο του 2015, στη διάρκεια της αχρειαστης δεύτερης ελληνικής κρίσης αφού από το 2015 τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αυξάνονταν πάλι, ενώ η αξία των ενεχύρων τους μειωνόταν. Τότε, τον Νοέμβριο του 2015, ο μηδενισμός της μετοχικής αξίας των τραπεζών κόστισε στα ταμεία του κράτους περίπου 25 δις ευρώ, ενώ το κράτος έχασε και τη μεγάλη συμμετοχή του στις τράπεζες.

Σήμερα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αποτελούν τον ελέφαντα στο δωμάτιο, όχι μόνο για τις τράπεζες αλλά και για την ελληνική οικονομία. Η νοοτροπία του "δεν πληρώνω" που καλλιεργήθηκε από ορισμένα κόμματα της Αντιπολίτευσης της περιόδου πριν το 2015 έχει οδηγήσει στο φούντωμα των στρατηγικών κακοπληρωτών. Το πρόβλημα μοιάζει με καρκίνωμα που πρέπει να αφαιρεθεί. Αλλιώς μπορεί να οδηγήσει όλους τους δανειζόμενους, και αυτούς που εξυπηρετούν τα δάνειά τους κανονικά, στην ίδια συμπεριφορά, αφού πιθανόν να αισθάνονται ανόητοι να συνεχίζουν μόνον αυτοί να ξεπληρώνουν τα δάνειά τους. Ίσως η ενεργοποίηση των πλειστηριασμών για ακίνητα μεγάλης αξίας να βοηθήσει προς τη σταδιακή εξαφάνιση των στρατηγικών κακοπληρωτών. Πάντως επείγει να γίνει κάτι ώστε η αποτίμηση των ενεχύρων των τραπεζών να μην υποστεί καθίζηση. Διαφορετικά, οι οικονομικές υποθέσεις πίσω από τα σενάρια των stress tests που θα γίνουν τον Φεβρουάριο-Μάιο του 2018 αναμένεται να είναι ιδιαίτερα αυστηρές, γεγονός που θα επιφέρει αυξημένες νέες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

- Μπορεί να αντιμετωπιστεί το θέμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων χωρίς τη δημιουργία μίας bad bank;

Η δημιουργία μιας bad bank συζητήθηκε το 2011, λίγο πριν την εφαρμογή του PSI και το κλείσιμο του δεύτερου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής. Κόστιζε πολύ και έτσι δεν προτιμήθηκε. Τώρα η κάθε τράπεζα έχει τη δική της Διεύθυνση μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επίσης από το καλοκαίρι του 2016 έχουν μπει συγκεκριμένοι στόχοι ανά τράπεζα για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και ανοιγμάτων έως το τέλος του 2019. Το πρόγραμμα αυτό προχωράει κανονικά, αλλά είναι οπισθοβαρές. Υπάρχει αισιοδοξία ότι με την οικονομία έστω και σε ισχνή άνοδο, οι τράπεζες θα μπορέσουν να επιτύχουν τους τελικούς στόχους. Συνεπώς η συζήτηση για bad bank δεν είναι της παρούσης.